

ZYGMUNT ŁUPINA

ur. 1929; Obrocz

Miejsce i czas wydarzeń	Zamość, II wojna światowa
Słowa kluczowe	projekt "Archiwum Historii Mówionej - opracowanie i udostępnienie online najcenniejszych zasobów", okupacja niemiecka, terror niemiecki, więzienie

Terror niemiecki w Zamościu. Więzienie w Rotundzie

Rotunda w Zamościu była miejscem zagłady, w którym zginęło ponad 30 tysięcy ludzi, a to jest niewielki obiekt obronny w twierdzy Zamość. W okresie przed wojną była tam składnica prochów, później Niemcy zrobili tam obóz zagłady. Ponieważ rychło zabrakło miejsca do chowania zastrzelonych, Niemcy palili zwłoki na środku dziedzińca tejże Rotundy. Palili w stosie, gdzie ciała były przekładane drzewem, polewane łatwopalnymi płynami. Ten stos płonął stale i czarny dym unosił się nad Rotundą, a gdy wiało wiatr w stronę miasta, trudno było w mieście oddychać.

Kiedy w lipcu [19]44 roku do Zamościa wkroczyły wojska radzieckie, Niemcy się wycofali, ja natychmiast, następnego dnia udałem się na Rotundę, bo wiedziałem, że tam ten mój wujek o dwa lata starszy ode mnie przebywał. Chciałem znaleźć jakiś jego ślad. Otóż było sporo ludzi na Rotundzie wówczas w tym dniu. Był to może 26 lipiec, bo chyba do Zamościa 25 lipca wkroczyły wojska radzieckie. I jak mówiłem, Niemcy palili zwłoki, ale w ostatnich dniach widocznie nie mieli już czasu albo może materiału i wobec tego likwidując resztki tych, którzy byli na Rotundzie już ich nie spalili, tylko wrzucili w takie doły, w którym ukrywali przed bombardowaniami samochody. Pamiętam, były cztery doły, w każdym z tych dołów tak pospiesznie, płytko przykrytych ziemią było kilkadziesiąt zwłok: 60-70. I ja mimo, że już cuchnęły, przyglądałem się bacznie, szukałem swojego wujka. I zauważyłem, że mimo, że nie mieli czasu, mimo tego, że znad Bugu słychać już było strzały artylerii radzieckiej, mimo tego, że zbierali się do ucieczki, to jeszcze tych więźniów torturowali. Bo widziałem zwłoki, gdzie od stóp odstawały płyty skóry, byli widocznie bici i widziałem jedne zwłoki przepiłowane na pół. Nie wiem czym.

Data i miejsce nagrania	2005-03-07, Lublin
Rozmawiał/a	Tomasz Czajkowski
Redakcja	Aleksandra Bańkowska
Prawa	Copyright © Ośrodek "Brama Grodzka - Teatr NN"